

causà de primer certa confusió entre els interessats en qüestions ortogràfiques i etimològiques; per això es trigà a canviar la mala grafia *dalir* en l'única correcta *delir*; a mi mateix, encara que ja hi sospitava alguna relació amb l'oc. *delir*, això contribuí a fer-me vacillar, en veure que en aranès *deli* significava 'fondre (la neu)'=cast. *derretir*, i això m'induí en el meu article de començant (1925), a suggerir que *deli* vingues del ll. *DILUERE*; en forma més o menys vaga pensava 10
 alhora en el cat. *delir* si bé relacionant-lo més aviat amb *DELER*. Però ja Spitzer em corregí encertadament en AORBB I, 247-8, indicant que en gascò provenia també de *DELERE*, una mica com en català mateix *fondre* i *fondre's* tenen els dos sentits i són un sol mot. De fet en els Pirineus centrals aquest mot 15
 té extensió considerable en el sentit aranès: igual ho diuen a Benasc *deli* «derretir»: «ia se ha *deliu* la neu de Peguera» (Ferraz, 48). Però a l'altre cap de la Gasunya pirinenca, el mot ha desenrotllat, alhora, accs. anàlogues a les figurades catalanes. El bearn. *dell*, 20
 d'una banda, pot significar «s'épuiser, diminuer» etimològicament, i també a la manera aranesa-benasquesa: «fondre, liquéfier» (*Supl.* del Lespy), però catalanescament: «*dell*: désirer, languir par l'effet d'un désir, dépérir: *la hè dell, las aygues a la bouque*», *Gas.* 25
 II la fait languir, l'eau à la bouche; *mèt aurèn de dely F. Egl.*: ils auraient crainte de dépérir (s'il leur fallait ne vivre que de contemplation); *Dell-s d'amou* «se consumer d'amour», Lespy-R. Des del bearnès va entrar en els parlars bascos del Nord, amb sentits 30
 afins a aquests: ronc. *dalitu* 'insistir' (Azkue), *daliku* 'inclination, penchant (vieux d'ordinaire, p. ex. pour le vin, pour le jeu)' (Lhande). Per a l'extensió de les diverses accs. en els Pirineus gascons i aragonesos, veg. Rohlfs, *BhZRPb.* LXXXV, § 264 (p. 59).

L'evolució figurada del sentit en el català modern no és estranya dintre del quadro de les propensions semàntiques de les llengües d'Occident, no té res de sorprenent, com ja va indicar Jud (*Rom.* XLIV, 1915, 291): sentits semblants mostren l'it. *struggersi di de-* 40
serio, o l'al. *sich verzehren* 'consumir-se per' tot i que *verzehren* pròpiament no és més que 'desgastar'; en català mateix *consumir-se* no té altre substrat semàntic, i fins en *migrar-se* la idea no és gaire llunyana si partim de la noció 'absentar-se, deixar de ser (en un lloc)'; Brück, *Misc. Schuchardt*, 1922, 71, hi afegí algun complement, però sobretot veg. la nota de Spitzer que vaig provocar amb la meua ensopogada juvenil.

DERIV.: *Deliment*. *Deleatur* pròpiament frase llatina que vol dir 'sigui esborrat'. *Deleble*, llatínisme rar; 50
 mentre que es tornà corrent *indeleble* [1803, Belv.], 'que no pot ser esborrat', Fontserè, *CiFiNat.*, 238, II. *indelebilis*, que de primer havia estat catalanitzat com a *indelible*, usat per Eiximenis i algun autor del segle xv (*DAG.*), i encara pel mallorquí Jordi Miquel Alber, any 1502: «l'esperit retéreu en mans del Altisme / --- / la nau que portava lo cos insensible, / per molta tempesta de gran vent contrari, / dar-ló a la pàtria fonch bé necessari / perquè tal miracle restàs *indelible*» (JMBover, *BiEscrBal.*, 8.10, 8). Derivat 60

poc conegut del gascò *delir* (interessant sobretot en tant que ens recorda el cat. *delejar* és un gc. ant. *daleyar* que sembla 'esborrar' o 'absoldre', en un doc. bearnès de 1277: «lo fons de 'quetz la órdi <de Sta. Cristina de Somport> deu purgar o *daleyar* de l'omícidí» (Cartulari d'Ossau, A, 52.2, *dilayar* en el Cart. B).

¹ *Madama sense mercè*, v. 372, *Rom.* LXII, 505, lliçó de dos dels millors mss. a la qual Am. Pagès prefereix sense raons *daleix*. — ² Ed. en *Les cobles de Jacme, Pere i Arnau March*, CastPlana, 1934, p. 88, amb una interpretació d'AmPagès, tan manifestament errònia que ja no val la pena de refutar-la.

Delirant, delirar, deliri, delirós, V. deler

DELIT, 'plaer, delectança', derivat del verb *delitar-se* o *delitar* que prové del ll. *DELECTARE* 'seduir', 'causar delícia, delectar', de la mateixa arrel que *DELICIAE* 'plaer intens'; l'accepció moderna 'vigor animós a fer una cosa que requereix esforç', és una extensió del sentit antic, pel plaer que causa a la nostra gent de ser capaços d'un esforç animador. □ 1.ª doc.: S. XIII; accs. semblants a la moderna es troben ja en alguns textos catalans i occitans entorn de 1300.

En el sentit propi i primitiu és ja molt freqüent en Llull: «hon cuyda --- fer aspra vida --- e quant sent los treballs, torna a les benanances corporals e als vans *delits* en què solia ésser, e après és menyspreat e reprès per les gents», «lo desordenament qui-s seguia per ço que --- dien dels *delits* temporals a les altres dones <=monges>», Llull (*Blanq.* I, 59.27, 151.23) i dit amb particular freqüència del plaer sensual: 35
 «Blanquerna sentí temptar son coratge de carnal *delit*, per la gran bella de la donzella, e per la solitat en la qual era ab ella en lo boscatge» (ib., 259.13); «lo bisbe era hom molt delicat, e lonch temps havia viscut en grans *delits*», *Merav.* (VIII, § 16), o JoMartorell («en un gran parch --- altres bèsties de mont que lo rey hi havia fetes posar per son *delit*», Ag. I, 136, de nou II, 105), i veg. la cita d'Ausiàs, infra, s. v. *delitar*. I en tota mena d'obres medievals, com en les *VidesR* «los *delits* del món» (f° 260r2, n. 8). I seguí usual en els segles decadents: «lo *delit* que és en lo hort: amoenitas», OPou (*ThPu.*, 43).

En reprendre la Renaix. la tradició de la llengua literària, havent generalitzat tant el llenguatge col·loquial l'acc. innovada 'ànim, empena', es trigà a poder 50
 reprendre sense vacil·lacions l'ús del significat històric i etimològic, que la gent senzilla de primer no entenia, coneixent l'altre. Coromines ja l'usa en la seva prosa inicial: «--- sempre que podien portar-hi un nou refinament de martiri; quan els va semblar que ja 'n tenien prous, van començar a voltar el cabal asaborint amb *delit* l'esperança del goig sanguinari» (*Presons Imag.*, § 8, p. 72); però a *La Vida Austera* vacillava: *delit* figura ja en l'autògraf en alguns pasatges (en dos de IV, § 3) *deleit* en algun altre (II, § 3), mentre que en les eds. ho modifica diversament, can-